

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення щодо вдосконалення відповідальності за
правопорушення у сфері управління відходами»
*(реєстр. 15325-1 від 22.06.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто питання удосконалення адміністративної відповідальності у сфері управління відходами в контексті проекту Закону України реєстр. № 15325 від 12.06.2026 (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту чинному адміністративно-деліктному законодавству, екологічному законодавству України, спеціальному законодавству про управління відходами, а також основоположним засадам правотворчої діяльності.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, управління відходами, адміністративні правопорушення, пропорційність, захоронення відходів, екологічна безпека, облік відходів.*

Вступ

Управління відходами є одним із ключових напрямів державної екологічної політики, спрямованим на запобігання негативному впливу відходів на довкілля та здоров'я людини і забезпечення раціонального використання природних ресурсів. Ефективне функціонування системи управління відходами сприяє реалізації основних принципів державної політики у сфері охорони довкілля, визначених статтею 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», зокрема пріоритетності вимог екологічної безпеки, гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей, запобіжного характеру заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, а також поєднання заходів стимулювання і відповідальності у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Удосконалення правового регулювання адміністративної відповідальності у сфері управління відходами зумовлено необхідністю забезпечення належного рівня екологічної безпеки, запобігання негативному впливу відходів на довкілля та здоров'я населення, а також підвищення ефективності державного контролю за дотриманням вимог законодавства у цій сфері. Саме тому вдосконалення механізмів адміністративної відповідальності за порушення законодавства щодо управління відходами є своєчасним та суспільно необхідним кроком.

У пояснювальній записці до законопроекту вказано, що його розроблено з урахуванням необхідності гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами екологічної безпеки, зокрема положеннями Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких директив (далі – Директива 2008/98), Директиви Європейського Парламенту та Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів, а також Директиви Європейського Парламенту та Ради 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю) (далі – Директива 2010/75).

Метою законопроекту є вдосконалення адміністративної відповідальності за порушення вимог у сфері управління відходами та приведення положень Кодексу України про адміністративні правопорушення у відповідність із Законом України «Про управління відходами».

Законопроект є альтернативним до урядового законопроекту «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення відповідальності за правопорушення у сфері управління відходами» (реєстр. № 15325 від 12.06.2026). Відповідно до пояснювальної записки до законопроекту його внесення як альтернативного обумовлено доцільністю відокремлення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення від змін до інших законодавчих актів з метою їх окремого комплексного та системного опрацювання.

Основна частина

Законопроектом пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), зокрема змінити низку чинних складів адміністративних правопорушень у сфері управління відходами, доповнити Кодекс новими складами правопорушень та переглянути розміри адміністративних санкцій. Окрім того, законопроектом пропонується доповнити КУпАП новими статтями щодо відповідальності за порушення встановленого порядку подання декларації про відходи або неподання такої декларації, невжиття заходів з ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ, нездійснення обліку несанкціонованих сміттєзвалищ та відходів, власник яких не встановлений, відсутність плану управління відходами, а також здійснення операцій з оброблення відходів без відповідного дозволу або недотримання показників і умов дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів.

Підтримуючи удосконалення правового регулювання у сфері управління відходами, вважаємо за доцільне зазначити наступне.

Насамперед потребує уваги питання пропорційності запропонованого підвищення адміністративних санкцій за окремі правопорушення у сфері управління відходами. Так, за порушення порядку ведення обліку відходів та подання звітності у сфері управління відходами пропонується встановити штраф для посадових осіб та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності у розмірі від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Натомість чинна редакція відповідної статті передбачає штраф від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Аналогічний підхід застосовано і до інших адміністративних правопорушень, пов'язаних з управлінням відходами. Водночас у пояснювальній записці відсутній аналіз статистики вчинення відповідних правопорушень, ефективності чинних санкцій або даних, які би свідчили про необхідність настільки суттєвого посилення адміністративної відповідальності. За таких умов складно оцінити відповідність запропонованих санкцій принципу пропорційності адміністративної відповідальності.

Відповідно до підходів права Європейського Союзу у сфері управління відходами, зокрема положень Директив ЄС 2008/98 та 2010/75, держави-члени

зобов'язані забезпечувати встановлення ефективних, пропорційних та стримувальних санкцій за порушення вимог у сфері охорони навколишнього природного середовища. Водночас у запропонованих положеннях законопроекту санкції характеризуються суттєвим дисбалансом між ступенем суспільної шкідливості правопорушення та розміром адміністративної відповідальності, що ставить під сумнів їх відповідність зазначеним європейським підходам.

Окремої уваги потребує уточнення об'єктивної сторони адміністративного правопорушення у запропонованій законопроектом статті 82-10 КУпАП. Зокрема, пропонується встановити адміністративну відповідальність за нежиття заходів з ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ, нездійснення обліку несанкціонованих сміттєзвалищ та відходів, власник яких не встановлений. Водночас поняття «нежиття заходів з ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ» має оціночний характер і не конкретизує, які саме дії повинні бути вчинені суб'єктом для виконання відповідного обов'язку та в які строки. За відсутності чітких критеріїв для визначення меж відповідальності існує ризик неоднакового тлумачення та застосування відповідних положень на практиці.

Законопроектом пропонується виключити статтю 82-8 КУпАП, якою встановлено адміністративну відповідальність за захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів. Такий підхід може призвести до втрати самостійного складу адміністративного правопорушення щодо зазначених дій, попри їх підвищену екологічну небезпеку та необхідність спеціальної превенції. Це може ускладнити правозастосування та знизити превентивний вплив адміністративно-деліктних норм у сфері запобігання захороненню неперероблених (необроблених) побутових відходів.

Законопроектом також пропонується виключити статтю 91-3 КУпАП, якою встановлено адміністративну відповідальність за приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів. Водночас у пояснювальній записці відсутнє належне обґрунтування необхідності відмови від відповідальності за зазначене правопорушення. З огляду на те, що Закон України «Про управління відходами» покладає на суб'єктів господарювання обов'язок щодо ведення обліку відходів та подання звітності до інформаційної системи управління відходами, виключення статті 91-3 КУпАП потребує додаткового обґрунтування з точки зору забезпечення належного рівня відповідальності за приховування екологічно значущої інформації.

Запропоновані зміни передбачають запровадження нових адміністративних стягнень та істотне збільшення розмірів існуючих штрафів. Реалізація цих норм матиме вплив на показники дохідної частини державного бюджету. Проте, всупереч частині першій статті 27 Бюджетного кодексу України та частині третій статті 91 Регламенту Верховної Ради України необхідне фінансово-економічне обґрунтування (включно з відповідними розрахунками) не додається.

Положення щодо набрання чинності не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року

№ 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права важливо передбачити розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

Висновки

В частині забезпечення пропорційності адміністративної відповідальності законопроект доцільно скорегувати, оскільки запропоноване істотне підвищення штрафів не супроводжується належним обґрунтуванням його необхідності та даними щодо ефективності санкцій. Окремого уточнення потребує об'єктивна сторона окремих складів адміністративних правопорушень з метою забезпечення їх юридичної визначеності та однакового застосування на практиці. Також є питання щодо ризику послаблення адміністративно-правових механізмів запобігання порушенням у сфері управління відходами, зокрема щодо захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів, а також приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*